

Sektor med
framtiden för sig

SIDAN 4.

VärldsParkinson-
dagen

SIDAN 11.

nytt från

STORA SKÖNDAL

NUMMER 2
MAJ 2009

LARS-ERIK OLSSON, FORSKARE

Idéburen organisation
kräver helhëtssyn
på människan

Det fanns något som lockade

SAMMANHANGET VAR SÅ gammalt att det nästan framstod som lätt dammigt. Ordet anstalt levde kvar men i det tillbakablickande perspektivet fanns fascinationen där tidigt. Myterna och historieskrivningen varierade men var rikliga. Kraftfulla att ta till sig och fullt möjliga att verka meningsfullt inom. Starka nog för mig att säga ja till som min väg.

Ja, så där genomtänkt var jag inte 1989 men så ser mitt minnes konstruktion ut idag av varför jag tackade ja till min första anställning på Stora Sköndal. Det fanns något som lockade. Det kom att bli fem olika uppdrag under dessa 20 år.

Organisationer (kanske att det till och med går an att numera använda ordet företag) som Stora Sköndal lever aldrig sitt liv på egen hand. Det kan ibland kännas så när väldigt egna kulturer och tankemönster bildas och frodas. Men verkligheten är en annan. Ingen lever för sig själv. Alla dessa idéburna organisationer lever ibland före sin tid, ibland efter sin tid men agerar alltid på något sätt i den tid som är. Jag har haft den fantastiska förmånen att finnas på Stora Sköndal under en tid då de idéburna organisationerna allt mer har blivit synliga och så småningom också på allvar tagit plats på samhällets offentliga arena. Det som för 20 år sedan enbart handlade om den snäva kretsen av diakoniinstitutioner har utvecklats till ett sammanhang av mängder av idéburna organisationer. Förenade av två värderingar; Idéburna och non-profit.

DENNA UPPMÄRKSAMHET STÄLLER krav av ett helt annat slag. Krav på professionalitet, på kvalitet, på ekonomi, på genomtänkta värden som genomsyrar allt. Uppmärksamheten leder också till regleringar och av andra bestämda förutsättningar. Vem kunde föreställa sig för 20 år sedan att Stora Sköndal skulle vara nästan helt beroende av lagen om offentlig upphandling? Eller att av staten framtagna planer skulle få en förödande inverkan på Stora Sköndal. Jag tänker på den nationella handlingsplanen för äldreomsorg från 1998. Den som la ut riktningen mot en äldreomsorg där alla skulle erbjudas ett hemliknande boende med sin egen lägenhet. För Stora Sköndal som äger och förvaltar alla dessa fastigheter blev det en nästan oöverbärlig utmaning när direktiven så småningom togs på allvar.

I början av 2000-talet deltog jag i en utbildning förlagd till London School of Economics. Vi drillades i förutsättningar och management för den ideella sektorn och professor Helmut Anheier föreläste om dessa organisationer som "tält" och som "palats". Tälten symboliserar då den lätttrörliga organisationen som hela tiden kan ha fokus på sitt grunduppdrag, palatset å andra sidan symboliserade organisationer som byggt in sig i strukturer och förvaltning så att grunduppdraget riskerar att komma i andra hand.

Ibland har det känts som att allt har kretsats kring investeringsbehov, brister i våra lokaler och ekonomiska utmaningar. Stora Sköndal som ett fastighetsbolag? Trots att jag hade verkat i ledningen i 5 år innan jag blev direktor, kom det nästan som en chock. Det krävs så enorma pengar och insatser och nytänkande för att komma upp igen på banan som erbjuds oss politiskt just nu. Vi har tagit oss en god bit på väg och det finns planer för fortsättningen men...

JAG ÄR GLAD att jag varit med och bidragit till att vårt arbete för människor med psykiska funktionshinder lyftes fram och sattes på agendan, hur sambandet mellan värdighet, integritet och bostadsstandard blev synligt, att högskolan äntligen blev sin egen och att även Stora Sköndal insåg att informationsarbete och marknadsföringsambitioner handlar om ett professionellt kunnande och kräver rötter långt ut i verksamheten för att fungera. Något om att Stora Sköndal blev mer av en helhet där gamla gränser började suddas ut. Och så den stora utbildningssatsningen för chefer kring ett hälsofrämjande ledarskap! Att cheferna blev synliga och en grupp ledningen räknar med. Att en del gamla hierarkier bröts ned.

Jag drar vidare på min färd. Gud välsigne Stora Sköndal och alla människor som varje dag bidrar dit!

Lotta Säfström, f d direktor
08-605 06 05
lotta.safstrom@storaskondal.se

ur innehållet

- 2. Ledare – Lotta Säfström
- 7. Intervju med Lars-Erik Olsson
- 9. Den ideella sektorn har framtiden för sig
- 11. Världsparkinsonsdagen
- 14. Hur blir jag volontär?

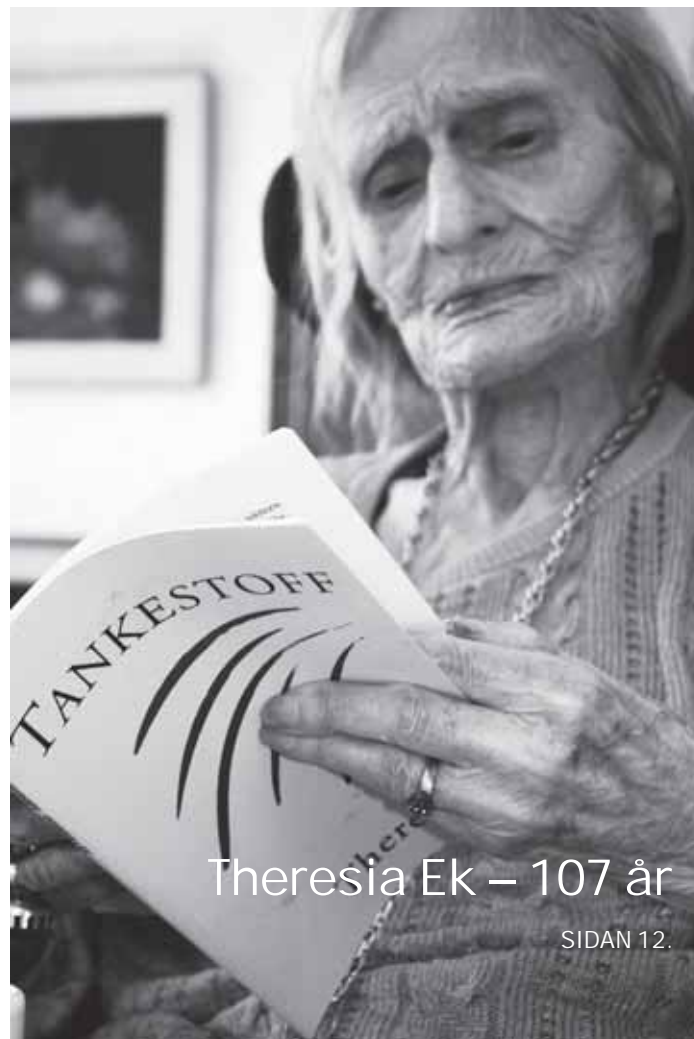

FOTO: LISA BOOD

Theresia Ek – 107 år

SIDAN 12.

SIDAN 14.

SIDAN 9.

FOTO: LISA BOOD

FOTO: LISA BOOD

SIDAN 10.

FOTO: YLVA RUNINGE EKElund

Välkommen!

Detta nummer handlar om idéburna organisationer. Men också om de förändringar som sker på Stora Sköndal. Direktör Lotta Säfström har slutat efter 20 år på Stora Sköndal. Lotta har varit en stor källa till kunskap, klokskap och visdom kring de speciella förhållanden som vi som idéburen organisation arbetar med. Läs mer i tidningen om Lottas arbete för Stora Sköndal.

NYTT FRÅN STORA SKÖNDAL UTGES AV STORA SKÖNDAL OCH STORA SKÖNDALS DIAKONISÄLLSKAP · NUMMER 2/2009

Nästa nummer utkommer: vecka 39, 2009. Ansvarig utgivare: Björn Flodström. Redaktör: Annika Prine.

Redaktionskommitté: Annika Prine, Lisa Bood, Pernilla Köhle, Inga-Britt Hasseltorp, Lotta Carlheim-Müller samt Hanna Zackrisson.

Grafisk form: Eva Widegren. Tryck: Edita Västra Aros, Västerås. Omslagsfoto: Ylva Runinge Ekelund.

Adress: Stora Sköndal, 128 85 Sköndal. Telefon: 08-605 06 00. Telefax: 08-605 06 23.

FOTO: CAROLINE NORDEMAR

Ny diakon på Stora Sköndal

I förra numret berättade vi att Regina Person börjat som diakon på Stora Sköndal.

Regina kommer bara att arbeta fram till sista juni. Därefter tar Annika Löfgren över som diakon från första augusti. Annika känner vår organisation väl efter många års anställning.

Hon har bland annat arbetat som kurator inom organisationen och under det sista året har hon varit enhetschef på enhet 9 och 10. Annika är utbildad socionom och diakon på Ersta Sköndal högskola.

Beställ Stora Sköndals årsredovisning

Lättast beställer du årsredovisningen på www.storaskondal.se. Det går också bra att ringa till växeln 08-605 06 00.

FOTO: WWW.SKCH.U

Famna

Ersta Sköndal högskola har av och tillsammans med Famna erhållit uppdraget att svara för två utbildningskoncept om 7,5 hp vardera, riktade till chefspersoner i dess medlemsorganisationer.

Famna fick den 25 mars besked om att Europeiska Socialfonden lämnar 5,7 miljoner kronor i bidrag för utbildningsinsatser för personer i någon form av chefsposition hos 16 av Famnas medlemsorganisationer i Stockholms Län som varit med och skrivit under ansökan. Dessa är: Ersta Diakoni, Föreningen Skyddsvärnet, Stockholms Stadsmission, Röda Korsets

Sjukhus, Stiftelsen Vidarkliniken, Psoriasisföreningen i Stockholms län, Immanuelskyrkan Vård AB/Löjtnantsgården, S:t Lukas i Stockholms län, Haganäs Ekonomisk Förening, Föreningen Saltå by, Föreningen Solåkraby, Stiftelsen Josephinahemmet, Föreningen Edsättras Vänner, Stiftelsen Credo, Svenska Röda Korsets center för torterade flyktingar, Filadelfiaförsamlingen i Stockholm: Rosstorps äldreboende och LP-verksamheten i Stockholm.

Sammantaget är det närmare 200 personer som kommer att beröras av insatserna. Exempel på innehållet i utbildningen är chefutveckling, affärsmannaskap, omvärldsbevakning, kvalitetssäkring m.m. Utbildningen som startar under hösten 2009 pågår under två år och genomförs i samarbete med Ersta Sköndal högskola.

FOTO: CAROLINE NORDEMAR

Övernattningsrum i Andrénska villan

Stora Sköndal hyr ut nyrenoverade och fina rum med väl utrustade pentryn till närstående, besökare, turister, vänner och andra. Pris: enkelrum 500 kr/natt, dubbelrum 700 kr/natt, enkelrum 3 000 kr/vecka, dubbelrum 4 000 kr/vecka.

Helgspecial

Bo fredag till söndag för 990 kr.

Sommarerbudande 2009

Mellan vecka 24 –33 hyr vi endast ut veckovis. Pris: 2 500 kr/ vecka i dubbelrum. Lakan ingår i priset, ej frukost.

Läs mer om Andrénska villan på www.storaskondal.se

Välkommen!

FOTO: LISA BOOD

Stora Sköndals volontärverksamhet deltog!

Farsta stadsdelsförvaltning och frivilligorganisationerna verksamma i Farsta har inlett ett samarbete för att öka antalet volontärer i stadsdelen samtidigt som man vill nå de invånare som har behov av att få samtala med en medmänniska.

Under vecka 20 startade detta samarbete genom en gemensam volontärvecka i Farsta centrum. Vid informationsdisken inne i Gallerian hade ett eventbord satts upp och bemannades med representanter från de olika frivilligorganisationerna. Från Stora Sköndal medverkade ett 10-tal volontärer genom att dela ut informationsbroschyrer och samtala med förbipasserande.

En ny stadsdel växer fram i Sköndal

Stora Sköndal har gjort ett avtal med Besqab, Veidekke och NCC att sälja ett markområde i Sköndal. Området ska bebyggas med nya bostäder. Stora Sköndal har ägt marken i drygt 100 år och har länge arbetat för att detta ska bli ett attraktivt bostadsområde. Upplåtelseformen blir bostadsrätter och äganderätter.

Projektet innebär att en ny stadsdel byggs i norra Sköndal med förskola, parker och kommersiell service. Totalt planeras för omkring 550 bostäder i området. Byggnationen beräknas starta i början av nästa år och området beräknas vara färdigbyggt 2014.

FOTO: WWW.SKÖNDAL.HU

ERSTA SKÖNDAL HÖGSKOLA / ERSTA SKÖNDAL UNIVERSITY COLLEGE
ÅRSBERÄTTELSE / ANNUAL REPORT 2008

Årsberättelse 2008

Ersta Sköndal högskolas Årsberättelse 2008 går att läsa på hemsidan http://www.esh.se/fileadmin/erstaskondal/Om_ESH/ESH_arsberattelse_2008.pdf

(alt www.esh.se under Om högskolan).

Vill du ha ett tryckt exemplar går det att beställa via info@esh.se

CIVOS har grundats

Onsdagen den 29 april bildades CIVOS, Civilsamhällets organisationer i samverkan, som en ny gemensam kraft i civilsamhället. Femton paraply- och riksorganisationer vill på detta sätt arbeta för ett starkare civilsamhälle.

CIVOS är en intressepolitisk organisation och driver sektorsgemensamma frågor. Vid starten finns femton organisationer representerade: Arbetsgivaralliansen, Arbetsgivarförbundet, Famna, Folkbildningsförbundet, Folkets Hus och Parker, Forum för Frivilligt Socialt Arbete, Handikappförbundens samarbetsorgan, IOGT-NTO, MAIS – Musikarrangörer i Samverkan, LSU – Sveriges ungdomsorganisationer, Riksförbundet för Folkmusik och Dans, Riksteatern, Rörelsefolk högskolornas intresseorganisation, SIOS – Samarbetsorgan för etniska organisationer i Sverige och Sveriges Kristna Råd.

Ordförande för CIVOS blir Richard Bengtsson, generalsekreterare för LSU (Sveriges ungdomsorganisationer).

SKÖNDAL
HÖGSKOLA

Lars-Erik Olsson är sedan slutet av 1990-talet verksam vid Ersta Sköndal högskola. Under de senaste åren har han varit prefekt och ansvarig chef för institutionen för socialt arbete. Hans forskning har haft inriktning mot organisation och ledarskap i det civila samhället och dess organisationer. Vidare har samspelet mellan framförallt det civila samhällets organisationer och offentlig sektor varit ett studieobjekt. I ett forskningsprojekt finansierat av AFA försäkringar undersökte han tillsammans med Lena Blomqvist anställdas erfarenheter av att arbeta i idéburen organisation med vård och omsorg.

– En helhetssyn på människan som skiljer sig från den som råder i den offentliga sektorn.

Så sammanfattar Lars-Erik Olsson hur arbetet i vård och omsorg i en idéburen organisation särskiljer sig från motsvarande arbete i den offentliga vården. Samtidigt poängterar han hur viktigt det är att värdegrunden i en ideell organisation verkligen omsätts i praktiken, i det stora såväl som i det lilla.

AV YLVA RUNINGE EKELUND

Idéburen organisation ställer höga krav på värdegrundsbaserat ledarskap

Lars-Erik Olsson är prefekt och forskare vid Institutionen för socialt arbete på Ersta Sköndal Högskola. Tillsammans med kollegan Lena Blomquist, amanuens vid samma institution, genomförde han för ett par år sedan en studie, ”Att arbeta i en idéburen organisation”, där vårdpersonal i 17 idéburna organisationer, bland annat från Stiftelsen Stora Sköndal, intervjuades. Lars-Erik säger att studien gav en tydlig bild av de önskemål och krav som de anställda känner och ställer på en ideell arbetsgivare.

– 60 procent av de intervjuade hade tidigare arbetat i den offentliga vården. Och en stor majoritet hade sökt sig därifrån, för att de ville arbeta i en organisation, som Stora Sköndal, där en uttalad värdegrund omsätts i varje vardagligt delmoment.

Det var tydligt, menar Lars-Erik, att flertalet av de intervjuade hade gjort ett aktivt val: Jag söker mig till just denna arbetsplats därför att jag vill arbeta utifrån en annan, mer humanistisk människosyn och en tydlig värdegrund.

– De sökte en helhetssyn på människan, en ideologi, en förståelseram. En tydlig vägledning

i det vardagliga. Det ger den ideella arbetsgivaren ett fantastiskt ’redskap’, nämligen en jättemotiverad personal. Men värdegrunden kan också bli en kvarnsten; retorik och praktik måste rimma. Om inte, uppstår en kollision mellan uppdrag och utförande, som skapar en moralisk frustration - och då blir styrkan i stället organisationens största svaghet.

I ARBETET MED att omsätta en humanistisk människosyn i vardagen, är cheferna centrala figurer. Lars-Erik kallar dem ”värdegrundsbärare”.

– Det krävs ett ständigt pågående samtal, säger han, om etik och moral, Om hur värdegrunden, som ju är något verkligt uppförande, ska kunna optionaliseras hela vägen. Vad betyder de vackra orden i vårdens vardag? Här kan cheferna många gånger behöva rustas bättre, tränas bättre i vad värdegrundsbaserat ledarskap innebär. Chefen är ju motorn i maskineriet och måste vara väldigt tydlig. Personal märker fort om det finns tacksning för orden.

– Personalen i en ideell organisation, befinner sig på en plats, där man har bestämt

sig för att vara lite annorlunda, på något vis... Omvärlden ställer högre moraliska krav på en sådan organisation än på ett vinstdrivande företag – och det är som det ska vara. Om man går ut och säger, att 'vi är minst lika bra som de andra, eller faktiskt lite bättre' måste man räkna med att få en massa pisk om man inte lever upp till ambitionen! Högt ställda mål får aldrig inskränkas till att finnas bara på pappret; det straffar sig. De 'höga moraliska kraven' måste självklart ställas inom organisationen också.

OM DU SOM anställd gör rätt eller fel i ditt dagliga möte med patienter och boende är inte upp till den enskilde medarbetaren att bedöma. Det måste finnas en tydlig vägledning. "Vi gör det här så här för att..." Värdegrund och vårdfilosofi kan skapa trygghet och underlätta vardagen för den enskilde.

– Det är inte svårt att skriva ner kloka ledord, säger Lars-Erik, som till exempel Stora Sköndals vision: 'Stora Sköndal vill tjäna människor enligt tidens krav och i samverkan med alla goda krafter genom ett arbete som utmärks av barmhärtighet, solidaritet och upprättelse.'

– Men om man inte ständigt diskuterar vad de konkret innebär, blir de ju tämligen betydelselösa. Hur omsätts de konkret i vardagen? Hur märker medarbetare att man är på en 'speciell' arbetsplats, och lever chefer och ledare såsom de lär? Personal inom en idéburen or-

//

Personalen i en ideell organisation, befinner sig på en plats, där man har bestämt sig för att vara lite annorlunda.

ganisation väljer noga sin arbetsplats och har höga förväntningar, och ibland tror jag att man inte riktigt tänker på detta som chef och ledare utan drunknar i vardagen.

UTFÖRARE INOM DEN ideella sektorn lever ju i samma ekonomiska verklighet som andra. Deras tjänster upphandlas av kommuner och landsting, i konkurrens med andra, vinstdrivande företag. Företag som kanske, för att hålla kostnaderna nere, kan tänka sig att rucka på kvalitetsbegreppet på ett sätt som Stora Sköndal aldrig kan tillåta sig.

I sådana tider blir samtalet om värdegrunden särskilt viktigt.

– Det finns ett värde i sig att arbeta i en organisation som inte är vinstdriven och vinstutdelande, säger Lars-Erik, ett företag som

inte tjänar pengar som går till ägarna, utan där all eventuell vinst går tillbaka in i verksamheten. Det är ett klart ställningstagande: Vi finns till för dem som behöver oss. I en vinstdrivande organisation blir ju den ekonomiska förtjänsten ett mål i sig, medan det finns en klar etisk tanke i en verksamhet, som inte har vinst på agendan. Som primärt arbetar mot andra mål.

– Men idéburna organisationer har just nu mitt i finanskrisen en möjlighet att visa att de är ett livskraftigt alternativ och att man kan ha större beredskap för frågor kring etik och moral, våga driva organisationer på ett eget sätt, men samtidigt driva verksamhet så att vården och omsorgen är efterfrågad, håller hög kvalitet och är lönsam. Överskottet går tillbaka till verksamheten och hamnar inte i ägares plånböcker. Detta kräver vässade organisationer och kompetenta ledare som förstår just den idéburna dimensionen.

Agneta Nilsson, enhetschef Neurologiska rehabiliteringskliniken, känner sig motiverad som "värdegrundsbärare" av Stora Sköndals etik. Orden barmhärtighet, solidaritet och upprättelse tycker hon är välformulerade. De kanske kan uppfattas som slitna, men för den skull är de inte dåliga. Tvärtom tror Agneta att vi ska vara stolta över vår historia och ge orden modernare innehåll så att alla medarbetare kan känna igen sig och leva etiken i sitt vardagliga arbete.

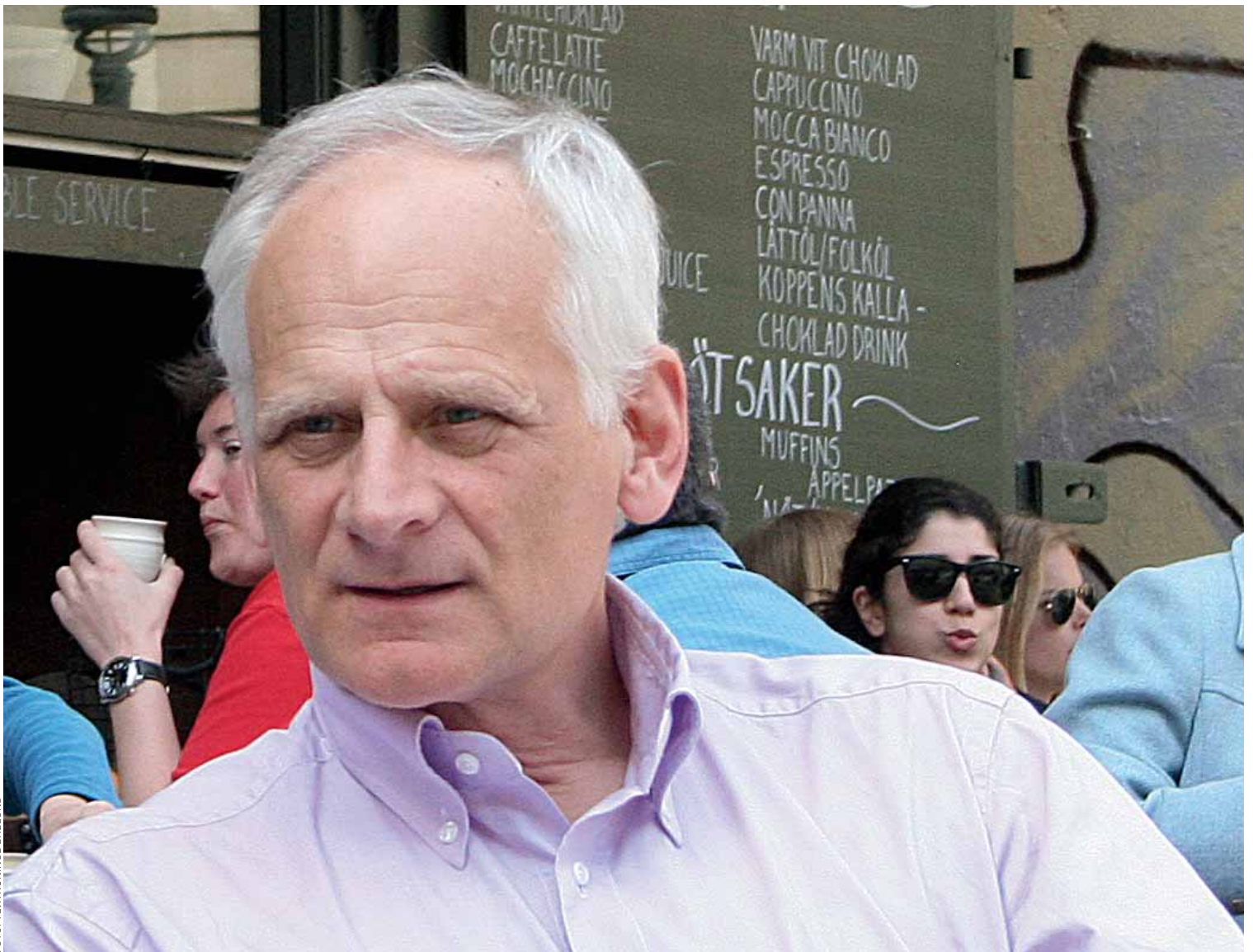

FOTO: YLVA RUNINGE EKELUND

Den ideella sektorn inom vård och omsorg växer. Antalet anställda i non-profitorganisationer blir fler i takt med att kravet på valfrihet också ökar inom till exempel äldrevården. Samtidigt tar sig icke vinstdrivande organisationer an nya uppgifter.

– Bilden är inte helt entydig men i stort stämmer det. Det finns många som vill söka vård och omsorg hos non-profitorganisationer som Stiftelsen Stora Sköndal, säger **LARS PETTERSSON**, FAMNA:s generalsekreterare.

AV YLVA RUNINGE EKELUND

Den ideella sektorn har framtiden för sig

FAMNA är en intresseorganisation för non-profitsektorn inom vård och omsorg, och Stiftelsen Stora Sköndal är en av dess medlemmar. FAMNA:s generalsekreterare, Lars Pettersson, säger att vi i Sverige i dag

kan se hur mångfalden sprider sig, att antalet utförare med varierande profiler ökar också inom vård och social omsorg.

– Föräldrar som har barn i förskole- och skolåldern i dag, skulle ju aldrig finna sig i

att tilldelas en skola för sina barn, så som till exempel jag och min fru gjorde när våra barn var små, säger Lars. Också blivande gymnasieelever 'shoppar runt' bland skolorna, innan de gör sina val. Och det är väl

FAMNA är en intresseorganisation för non-profitsektorn inom vård och omsorg, och Stiftelsen Stora Sköndal är en av dess medlemmar. FAMNA:s generalsekreterare, Lars Pettersson, säger att vi i Sverige i dag kan se hur mångfalden sprider sig, att antalet utförare med varierande profiler ökar också inom vård och social omsorg.

– Föräldrar som har barn i förskole- och skollåldern i dag, skulle ju aldrig finna sig i att tilldelas en skola för sina barn, så som till exempel jag och min fru gjorde när våra barn var små, säger Lars. Också blivande gymnasieelever 'shoppar runt' bland skolorna, innan de gör sina val. Och det är välkommet att se hur utbudet av vårdgivare ökar också inom till exempel äldreomsorgen. Många äldre, eller deras vuxna barn, välkomnar den ökande valfriheten.

– I dag finns det en bred politisk öppning för idéburna organisationer inom vård och omsorg. Vi upplever att politiken blivit mer intresserad av de icke vinstdrivande vårdutförarna. Detta är långa och långsamma processer, men allt fler kommuner och lands- ting önskar mer av idéburna organisationer i vårdutbudet. Mycket är löftesrikt, men vi har bara kommit en bit på väg; det är en spännande resa.

– Det är också intressant att se hur man arbetar i våra grannländer. I Holland, till exempel, är non-profitorganisationer vanliga

// I dag finns det en bred politisk öppning för idéburna organisationer inom vård och omsorg.

sedan länge och betraktas som en värdefull tillgång inom vårdsektorn, och där det finns en tydlig politisk vilja att det så ska vara.

OM DE IDÉBURNA organisationernas roll ska utvecklas även i Sverige är det viktigt med en politisk vilja, med politiska mål samt att det finns en bred enighet i den här frågan. Men de politiska målen måste följas av medel som underlättar den önskade utvecklingen, det måste hänga ihop.

– Utformningen av upphandlingar, valfrihetssystem, tillgängligheten på offentliga utvecklingsmedel, stöd till företagande med mera måste utformas för att stimulera och underlätta för idéburna organisationer, säger Lars. Jag tror vi är på väg åt det hållet i Sverige.

– Men de politiska förändringarna måste

också motsvaras av att vi själva utvecklar vårt management, och vår förmåga att leda verksamheterna. Det finns en stor efterfrågan på ledarskapsutvecklingsprogram i allmänhet inom idéburna organisationer. Det gäller också för oss inom vård och omsorg, säger Lars.

TILL HÖSTEN INBJUDER FAMNA medlemmarna till dels ett EU-finansierat chefsprogram med inriktning på företagande på ideell grund, dels ett kvalitetsutvecklingsprogram.

– Det finns en längtan hos personal och ledning hos våra medlemmar, att bättre kunna se resultatet av sitt arbete; att lära genom att jämföra sig med andra, säger Lars. De vet ju att de gott och väl håller måttet, att det arbete de utför fungerar och är innovativt – men man behöver kunna redovisa och beskriva det på ett bättre sätt, veta att man använder metoder som faktiskt fungerar.

FOTO: YLVA RINNINGE EKELUND

famna

"FAMNA tillvaratar gemensamma intressen för de föreningar, stiftelser och företag som bedriver vård och omsorg utan vinstsyfte. Vi vill öka den politiska förståelsen för vad idéburen och non-profitbaserad vård och omsorg betyder för samhället i stort och för enskilda individer. Vi hävdar värdet av verksamheter där viljan och beredskapen att möta människors behov är en tillräcklig drivkraft. Vi vill bidra till en ökad mångfald inom svensk hälso- och sjukvård och socialtjänst.

Vi vill verka för att regeringen och riksdag utvecklar en samlad politik för non-profitsektorn för att stimulera dess utveckling och tillväxt. Särskilt viktiga är frågorna om upphandlingar och avtal, tillgång till ekonomiska medel för utveckling och/eller nyetablering samt behovet av kunskap och synliggörande av den verksamhet och de värden vi representerar.

FAMNA vill i samverkan med regering och riksdag, departement, myndigheter, landsting och kommuner skapa bättre villkor för vård och omsorg utan vinstsyfte."

Citat från FAMNA:s hemsida.

Theresia Ek 107 år

Vegetarian i över ett sekel

AV LISA BOOD

När skillan lyser som blåast besöker vi Skogsbyns Gästhem för att samtala med Stora Sköndals äldsta boende – Theresia Ek. Hon väntar på oss i allrummet där vi ska samtala om livet. Theresia sitter i rullstol. Det är tydligt att åldern börjar ta ut sin rätt, annat vore konstigt. Hon har på sista tiden bra och dåliga dagar. Idag är en bra dag, vilket innebär att minnet är klarare.

Theresia ursäktar sig för att hörselapparaten är borta och ber oss tala nära höger öra. Jag frågar om det är okey att vi fotograferar.

– Ja visst, men du får gärna kamma till håret lite, svarar hon.

– Självklart, svarar jag.

Härligt – det är positivt att hon fortfarande bryr sig om hur hon ser ut, tänker jag. Det betyder att livsgnistan och personlighe-

Theresia Ek

FÖDD: 1901 i Lund.

BOR: Skogsbyns Gästhem.

FAMILJ: Tre barnbarn och fem barnbarnsbarn.

YRKE: Senast som redaktör för tidningen Vegetarianen.

ENGAGEMANG: Sedan 1930-talet i Svenska Vegetariska Föreningen.

UTMÄRKELSER: Hälsöfrämjandets pris Årets Morot 2006 och Djurens rätts Guldrätta 2006.

FÖRFATTARE TILL BOKEN: Tankestoff, utgiven 1993.

PASSION: Dans.

ten fortfarande är levande. Det märks att hon lever upp av besöket.

Theresia berättar att hon föddes i Lund och att familjen bodde på Hedegården utanför Svalöv. Efter att gått ut Flickskola i Landskrona flyttade hon som 17-åring till Malmö för att gå skrivkurser och spela amatörteater. Nitton år gammal sökte hon Dramatens elevskola i Stockholm och blev antagen. Hon hade ingen bred skånska men tvingades ändå att gå till röstpedagog. Alla skulle tala högsvenska på den tiden. Efter några år var tanken att hon skulle få en roll på Vasateatern med Gösta Ekman den äldre. Men en svår båtolycka kom emellan och Theresia Ek tvingades ge upp drömmen.

Det var då hon satsade på att skriva istället.

– Jag är egentligen en god talare, men nu sviktar minnet. Jag tror vi måste ta en paus och dricka kaffe, föreslår Theresia.

Vi kallar på undersköterska Yvonne Eldblom, som dukar fram kaffe och skorpor. Yvonne berättar att Theresia får mycket besök av släkt och vänner. Speciellt när hon fyllde 107 år den 8 december 2008. Dagen innan skålades det i champagne på Mariahemmet, Ersta. Där hyllades hon bland annat av Svenska Vegetariska Föreningen, eftersom hon varit vegetarian i över ett sekel. På själva födelsedagen firades Theresia med tårta på Skogsbyns Gästhem. Då framförde hon en dikt för alla (ur minnet).

Undersköterska Yvonne Eldblom berättar att Theresia skrivit en bok. Hon erbjuder sig att gå och hämta ett exemplar som hon vet att en annan boende fått i present av Theresia. Tankestoff heter boken. Och som titeln skvallrar handlar den om reflektioner kring livet. Vid en snabb blick påminner den om alla självhjälpsböcker som finns idag för att vi ska bli lyckligare människor. Vikten av god hälsa och glädjeämnen i livet som ger livskvalitet, samt tankens kraft. Dansen var en stor passion för Theresia. Hon ledde internationella folkdanser för äldre tills hon var 99 år gammal. Bruten lårbenshals satte stopp för dansandet. Men själen dansar fortfarande.

På sista sidan i boken Tankestoff står det: Får vi leva tillräckligt länge blir vi säkert, som det står i Skriften, – trötta av dagar och år, och är glada att få bryta upp och gå vidare.

Skillan växer frodigt på natur-sköna Stora Sköndal.

*Theresia poserar vant med sin bok Tankestoff i handen.
Tankestoff finns att beställa på: www.vegetarian.se*

FOTO: LISA BOOD

Fråga volontär- samordnaren

Hur blir jag volontär?

För att bli volontär svarar du antingen på annons i media, fyller i ansökningsformuläret via Volontärbyrån eller Stora Sköndals hemsida. Därefter blir du kontaktad av mig som arbetar som volontärsamordnare på Stora Sköndal. Efter det följer ett personligt intervju tillfälle där du talar om vad du tror att du kan bidra med för Stora Sköndals boende.

Därefter följer en volontärkurs eller en ordentlig introduktion beroende på när under terminen du söker. Jag vill nämligen inte att du ska behöva vänta för länge på din volontärstart. Men oavsett start ska alla gå Stora Sköndals volontärkurs som innehåller teman såsom Stora Sköndals historia och nutid, etik, samtalsmetodik samt andra praktiska delar såsom rullstolskörning, försäkringsfrågor m.m.

Tillsammans går vi sedan ut till den enhet du kommer att vara volontär på och där får du träffa volontärsansvarig som blir din kontaktperson. Därefter skriver du en överenskommelse med Stora Sköndal där det tydligt framgår att du kommer att vara ett komplement till medarbetarna i omsorgen kring våra boende.

Som volontär kan du vara på ett av våra vård- och omsorgsboenden, följa präst och diakon i deras arbetet, eller vara värd i vår restaurang Magnolia.

Under två till tre gånger per termin träffas alla volontärer på gemensamma träffar då vi tar upp ämnen som kan vara bra att veta mer kring i uppdraget som volontär.

**Pernilla Köhle, volontärsamordnare
på Stora Sköndal**
08-605 09 06
pernilla.kohle@storaskondal.se

FOTO: LISA BOOD

Magnolias äppelkaka

RECEPT AV CHRISTINA LARSSON, KOCK I RESTURANG MAGNOLIA

100 g smör
2 dl socker
2 ägg
3 dl mjöl
1 tsk bakpulver
1 dl mjölk
2 stora äpplen
Garnering: kanel, socker samt flagad mandel

Vispa smör och socker poröst. Knäck i ett ägg i taget. Rör ihop mjöl och bakpulver. Blanda ner mjölblandningen i smeten. Häll smeten i en smord och brödad form och stick därefter ner äppel-lyftorna. Strö över kanel, socker samt mandel. Eventuellt kan lite pärlsocker strös över. Grädda i 175 grader i cirka en timme.

» Mer om Magnolias utbud, lunchmeny och evenemang se www.storaskondal.se. Öppet alla dagar 10-16. Lunch serveras måndag-lördag 11-13.30, söndag 12.30-15. Thorsten Levenstams väg 8, 08-605 06 74. Välkommen!

Lotta Säfström

– 20 år av trogen tjänst

Vi befinner oss i en period med kris och utveckling på flera områden och med förändringar i stiftelsens ledning och styrning. Ledningsorganisationen behöver ses över, direktionens och förvaltningsdelegationens arbetsformer likaså. En viktig förändring är att Lotta Säfström slutat som direktor från den 1 maj 2009. Det finns därför anledning att blicka tillbaka över vad Lotta betytt för

//

...barmhärtighet, solidaritet och upprättelse...

FOTO: MATS ÅSMAN

NYTT FRÅN STORA SKÖNDAL

Stora Sköndal under 20 år av trogen tjänst när hon nu går vidare till andra arbetsuppgifter.

Lotta blev kallad och vigd till diakon på Stora Sköndal. Att vara diakon är att vara "ett barmhärtighetens tecken", alltså ett tecken för att vi bry oss om och tjäna vår medmänniska. Jesus som den store diakonen är förebilden. Det handlar om att översätta evangelium i handling och visa medmänsklighet. Stora Sköndal bär på en kallelse till det. Och den har Lotta delat.

Lottas tjänst inom Stora Sköndal har växlat över åren. Utbildningsfrågorna kopplade till Sköndalsinstitutet och senare Ersta Sköndal högskola har engagerat henne från allra första början. Hon värnade diakonutbildningen och en diakonal miljö här. Som direktor har hon fått uppleva att diakonutbildningen åter förlagts till området. Hennes har arbetat för att utveckla den numera självständiga högskolan.

Det diakonala utvecklingsarbetet måste särskilt nämnas. Lotta ville att den diakonala tanken skulle genomsyra allt. I början av 2000-talet bad Bror Nyback därför henne att bli utvecklingschef. Kärnvärdena barmhärtighet, solidaritet och upprättelse skulle bära verksamheten.

När Bror hastigt rycktes ifrån oss i september 2004, var det helt naturligt att Lotta skulle ta vid som vikarierande direktor när alla vara omskakade. Och det skötte hon så bra att hon fick ledningsgruppens och direktionens

förtroende 2005 att bli direktor. Vi är mycket tacksamma för hennes insats och över att hon så gärna ställde sig till förfogande.

Lotta Säfströms tjänst har kännetecknats av trohet mot kallelsen och mot Stora Sköndals ideal. Hon har visat en utomordentlig analysförmåga, kreativitet och vilja att finna en god framtid för stiftelsen. Under hennes tid har ett grundligt förändringsarbete inletts.

Nu går det vidare i förnyade former men med samma värden.

Ragnar Persenius

Och det blev en strid i himlen... (Upp 12:7)

Vi är ansatta av ett monster med två huvuden och dess namn är "ekonomisk kris". Det ena huvudet äter hål i våra ekonomier. Det andra huvudet kommer med råd om hur vi ska råda bot och säger: "Ni måste konsumera mera så blir allt bättre!" Åtminstone för mig låter det som en motsägelse – vad ska man köpa med när det är hål i plånboken?

Finns idag något som inte kostar pengar? En kram tänker jag.. men minns snart att man för något år sedan kunde köpa kramar vid en insamling till förmån för Röda Korset. Även om det var till något gott blir jag lite orolig – är det en vision av framtiden?

Finns det något motvårn mot det ekonomiska monstret? Ja.. kanske stavas det "idealitet"? För

FOTO: CAROLINE NORDEMARK

Roger Gärtner

som en proteströrelse framstår idag flera människor och organisationer (däribland Stora Sköndal) som vill bidra med medmänsklighet utan krav på ersättning eller vinst. Inom Svenska kyrkan finns idag ett organiserat ideellt forum, en mötesplats för erfarenhetsutbyte och opinionsbildning. Till detta kommer riksorganisationen FAMNA (för non-profit vård och omsorg), samt Volontärbyrån som i dag engagerar allt fler volontärer.

Likväl är det ekonomiska monstret mäktigt. På självaste Stora Sköndal står just nu striden mellan idealitet å ena sidan och ekonomiska överväganden å andra sidan. Då jag häromdagen stod med en nödig dotter utanför varuhusets toalett – utan den avgift som krävdes för att få komma in – tänkte jag: Är det möjligt att kampen kan sluta till fördel för idealiteten? Är en medmänsklig värld möjlig – där kramar inte kostar pengar.. där nöden utanför en toalett inte ska behöva kosta skjortan? Jag bara undrar..

krönikören
HANNAH ZACKRISSON

Tjäna två herrar eller tjäna människan?

"Ingen kan tjäna två herrar." står det i Bibeln. Det där har följt mig sedan jag började mitt yrkesverksamma liv. Jag har tidigare jobbat i flera olika organisationer – statligt, kommunalt, en privat stiftelse och för ett multinationellt vinstdrivande företag bl.a. Utmärkande för dessa var såväl sparbeting som vinstsyfte – gärna ökad utdelning för aktieägarna. Alltför ofta var vinsten grunden för arbetsordningen – och så även visionerna. När jag började på Ersta Sköndal högskola märkte jag ganska omgående att uppdraget här var annorlunda. Högskolan samäggs av Ersta diakoni och Stiftelsen Stora Sköndal, två idéburna organisationer med lång tradition av omsorg och värnande om den enskilda (ofta utsatta) människan. Syftet är att tjäna människan, inte att tjäna pengar – en eventuell vinst ska i en idéburen organisation gå till att förbättra verksamheten. Det är den värdegrund vi dagligen arbetar med och för: att tjäna människan. Att se människan ur ett helhetsperspektiv. I högskolans verksamhetsidé står det bl.a. att den "ska kännetecknas av nytänkande, kritiskt kunskapssökande, etisk medvetenhet, konstnärligt skapande och strävan efter existentiell fördjupning." I utbildningarna här betonas etik och livsåskådningsfrågor, det skiljer oss från andra lärosäten. Märks då denna värdegrund av i mitt dagliga arbete? Ja, det tycker jag. Redan när jag stiger

innanför högskolans dörrar känner jag en annan anda jämfört med tidigare ställen jag arbetat på. Det beror inte enbart på att arbetsplatsen som sådan är ganska liten (jämför ett multinationellt företag med flera tusen anställda över hela jorden). Man kan helt enkelt inte vara osynlig eller anonym här – varken som anställd eller studerande. I min roll som informatör/alumniansvarig har jag kontakt med både blivande, nuvarande och f.d. studenter (våra alumner). När jag intervjuat studenter om varför de valt just ESH får jag svar som "små klasser, det är bra när man känner alla. Jag vill vara delaktig och kunna påverka" eller "Jag har alltid haft ett intresse av att se och möta människor". Studenterna vill alltså känna sig delaktiga och verka för ett bättre samhälle. De vill också se människan. Värdegrunden som genomsyrar hela organisationen följer alltså med studenterna ut i arbetslivet efter avslutade studier. Också jag väljer människan före de två herrarna, varje dag. Det känns som högsta vinsten – rikare än så kan man inte bli.

Citat från Bibeln

"Ingen kan tjäna två herrar." Matt 6:24

"Kroppens lampa är ögat. Om ditt öga är ogrumlat får hela din kropp ljus, men om ditt öga är fördärvat blir det mörkt i hela din kropp.

Om nu ljuset inom dig är mörker, hur djupt blir då inte mörkret." Matt 6:22-23

Hannah Zackrisson, informatör/alumniansvarig Ersta Sköndal högskola
Vill du läsa mer om Ersta Sköndal högskola? Se www.esh.se, Årsberättelse 2008

VI BEHÖVER DIN HJÄLP ATT HJÄLPA

Genom små och stora gåvor från dig och andra generösa privatpersoner blir det mer hjälp till äldre, handikappade och de med psykisk funktionsnedsättning.

Just nu behöver vi mer resurser till bland annat volontärverksamhet, handikappad, Stora Sköndals fontänhus samt för projekt inom neurologisk rehabilitering.

Välkommen med din gåva.
Vi ska se till att ditt bidrag gör nytta.

www.storaskondal.se

stora
sköndal

Huvudkontoret: 08-605 06 00.
Reception öppen mån–tor 8–17, fre 8–16.30.
Lunchstängt 11.30-13.00.
Besöksadress: Herbert Widmans väg 7,
128 85 Sköndal
Hemtjänst/hemvård: 08-605 07 18
073-901 67 18
Äldreomsorg: 08-605 08 59
Seniorboende: 08-605 06 12
Socialpsykiatri: 08-605 09 69
Neurologisk rehabiliteringsklinik:
08-605 08 46
Magnolia Restaurang, café och konferens:
08-605 06 74
Folk tandvården: 08-605 08 16
Fastighet och service: Frågor och fel-
anmälan, 08-605 09 65